

הצנחנים מדכאים את הטרור

תא"ל (מיל') יצחק בראון

לכן, וב-7 בינואר 1957 לא חלפו אלא פחות מחודשים מאז פינו הצנחנים הצרפתיים במפח-נפש את אדמת מצרים אחרי „מבצע סואץ” — שהיה מבצע אומלל ביותר מבחינת הצרפתים. אי-הצלחתה של צרפת ב„מבצע סואץ” בנובמבר 1956, השאיר משקע קשה אצל הצבא הצרפתי, ובקרב הצנחנים בפרט, שכן הניצחון אשר היה בהישג ידם — נמנע מהם. בתקופה זו, וקוק היה צבא צרפת להצלחה צבאית, כדי לשקם את המוראל שלו ואת אמינותו.

צרפת תלתה תקוות רבות ב„מבצע סואץ”, שאחד מיעדי הבלתי מוצהרים, היה להנחית מהלומה על מצרים, להפיל את משטרו של נאצר, ובצורה זו לגרום לחיסולו של המרד האלגיירי, שינק את עיקר כוחו והשראתו ממצרים. אולם, מבצע זה, שבו השתתפו כוחות צרפתיים ואנגליים ניכרים, הביא לתוצאות הפוכות. צרפת ואנגליה לא הצליחו להגיע להכרעה צבאית, ונאלצו לפנות את אדמת מצרים, כשלושה שבועות לאחר תחילת המבצע. משטרו של נאצר לא רק שלא הופל, אלא שנאצר יצא כ„מנצח” וכגיבור המערכה, והפך ברחבי העולם הערבי, לאיש המסמל את המאבק למען החירות הערבית — הלוחם האמיץ נגד הקולוניאליזם והאימפריאליזם. מצרים המשיכה לשמש עורף איתן ובסיס מוצק למחתרת האלגיירית: שם אומנו אנשי המחתרת, משם בא עיקר הציוד והחימוש וכל סיוע אחר — ובעיקר זה, שקיבלה המחתרת ממזרח-אירופה.

„מבצע סואץ” עודד דירבן את התנועות הלאומניות הערביות ושימש מנוף להגברת המרד האלגיירי. אלגייריה בכלל, והעיר אלגייר בפרט, הפכו לזירה שבה השתולל הטרור ופגע באורח אכזרי ביותר באוכלוסיה הצרפתית והערבית כאחד. אלגייריה היתה מאוכלסת אז בכמליון וחצי תושבים צרפתיים — בחלקם צאצאי מתיישבים, שהגיעו לאלגייריה עוד בשנות ה-30 של המאה ה-19 והקימו כפרים, חוות, ואחוות בכל רחבי המדינה, ובמיוחד לאורך רצועת החוף. תושבים אלה היו נתונים להתקפות קטלניות מצד המחתרת האלגיירית. המחתרת נהגה בברוטאליות גם כלפי האוכלוסיה המוסלמית, במגמה להפחידה, להשליט עליה את מרותה ולהרתיעה מפני שיתוף פעולה עם צרפת.

מאסי מתאר בפירוט רב את כינונה של דיביוית הצנחנים העשירית, וכן את המצב ששרר באלגייריה מבחינת המבנה השלטוני, התחוקתי והצבאי. מתיאוריו אנו למדים כי בתחילת שנת 1957 לא היתה צרפת ערוכה, כדי לטפל במצב הצבאי ובבעיות הטרור באלגייריה. מערך הכוחות הצרפתיים באלגייריה, האמצעים שעמדו לרשות כוחות אלה, המודיעין הצבאי וסוכנויות המודיעין האחרות — כל אלה לא עמדו בשום יחס למצב ששרר באותה עת באלגייריה.

מאסי נאלץ לבנות כמעט הכל מחדש — ואמנם עשה זאת, בהצלחה רבה ובמהירות שיא. תוך כדי לחימה בנה את הכוח והתאים את שיטות הלחימה והמודיעין לצרכיו המבצעיים המשתנים.

המבצע המתואר בספרו של מאסי — אשר נושא בצרפתית את השם היומרי למדי „הקרב האמיתי על אלגייר”, דבר המעיד גם על הקונטרוברסאליות הרבה של הנושא — הוא ללא ספק סיפור הצלחה של דיביוית הצנחנים העשירית. מאסי מגולל בספרו חתך ענייני — לא דווקא בסדר כרונולוגי

ב-7 בינואר 1957 אירעו שתי התרחשויות, שבישרו את תחילתה של יוזמה צרפתית תוקפנית חדשה במערכה הצבאית והמדינית שניהלה אז צרפת לדיכוי הטרור באלגייריה ולקידום מדיניותה של „אלגייריה צרפתית”.

האירוע האחד קשור בשר החוץ הצרפתי כריסטיאן פינו, שהגיע באותו יום לג'ניו-יורק כדי להשתתף בישיבת עצרת האו"ם. בכואו הצהיר כי בכונתו לטעון בפני העצרת, שאין האו"ם מוסמך לטפל בבעיית אלגייריה, שכן זוהי בעיה צרפתית פנימית, ואין לאו"ם כל סמכות להתערב בענייניה הפנימיים של צרפת.

האירוע השני התרחש באלגייריה, בדרך מקרה או במתכוון, באותו יום עצמו. לקוסט, השר-התושב ומושל אלגייריה, הודיע לגנרל מאסי כי הוא עומד למנותו למפקד צבאי של מחוז אלגייר, וכי הוא מטיל עליו את המשימה של השלטת סדר והחזרת השקט על כנו באיזור. לצורך זה הוא יעניק לו את מלוא הסמכויות הצבאיות, ובלבד שישתלט על המצב שהתדרדר לשפל חמור ביותר.

ארגון המחתרת האלגיירי — ה-פ.ל.ג. — הגביר את פעולתו ונשקפה סכנה ממשית כי יעלה בידו לשבש את החיים, עד כדי יצירת תהוה ובוהו בטריטוריה, לאחר סדרה של שביתות, מעשי פיגועים ומבצעי חבלה שאירגן. זוהי, איפוא, תחילתו של מבצע צבאי מרתק באלגייריה של דיביוית הצנחנים העשירית, כפי שהוא מסופר על ידי הגנרל ז'אק מאסי, מפקדה של הדי-ביזיה, בספרו „הצנחנים נגד הטרור”. אולם, כדי להבין ולהעריך נכונה את סיפורו של הגנרל מאסי על כל ממדיו, עלינו להציג תחילה את הפרשה האמורה בהקשרה ההיסטורי, ולדעת יותר על התנאים המיוחדים שבהם התנהל מבצעה של דיביוית הצנחנים העשירית בפיקודו של מאסי, על האווירה הכללית והלכי הרוח ששררו בצבא צרפת באותו זמן, וכן על כמה מן האירועים החשובים שקדמו למבצע והשפיעו על מהלכו.

באחת ההערות המסכמות, שבהן חותם מאסי את ספרו, הוא אומר, כי „המערכה על אלגייר, שהשתתפו בה הצנחנים וכוחות הגזרה, אשר הועמדו תחת פיקודי, השיגה ללא ספק את היעדים שהוצבו לפניה”. והו לא רק אחד הקטעים המסיימים של הספר אלא גם מעין רעיון בסיסי של הספר כולו ולא פעם מתקבל הרושם, כי כל הספר לא נכתב אלא כדי שייאמרו דברים אלה — דברים שנועדו, אולי, לשמש עדות בפני כס ההיסטוריה. לפי מאסי, לא בשל כשלון הצנחנים — בהם הוא רואה מעין מסדר אבירים — נטשה צרפת את אלגייריה.

בשנת 1956 עדיין ליקק צבא צרפת את פצעיו ממלחמת הודו-סין וממפלת דיאן-ביאן-פו, שאירעה פחות משלוש שנים קודם

העלילה שלו לגיבורים בעלילות ובדרמות נוספות, שפקדו את צרפת והביאו אותה על סף מלחמת אחים, כתוצאה מן המאבק הצרפתי על אלג'יריה.

הקורא הישראלי בכלל, ומפקדי צה"ל בפרט, ישאלו עצמם אם ניתן להפיק לקחים מן הניסיון הצרפתי באלג'יריה, שהגיע לשיאו במבצעי הדיכוי העשירית. האם יש דמיון או אפילו הקבלה בין מה שהתרחש באלג'יריה לפני 15 שנים ובין מה שמתרחש עתה בזירתנו אנו?

לא אטול על עצמי משימה יזמרנית זו, ובוודאי לא על סמך סיפור ספרו של הגנרל מאסי. קיים גם קושי אובייקטיבי לעשות הערכה השוואתית בין שני תהליכים היסטוריים, גם אם נותה סיטואציות בודדות שיש בהן דמיון רב, וגם אם אחד הצדדים מגסה ליישם רעיונות, תורות ושיטות, שהיו מקובלים באלג'יריה. נשאיר את מתן התשובה לשאלה זו לקורא הישראלי ולהיסטוריה.

אולם, יורשה לי לשאול שאלה אחרת בהקשר זה המתייחסת לצרפת בלבד: היכן שגתה צרפת במהלך שלטונה הרצוף בן 300 שנה באלג'יריה — ומדוע ויתרה על שלטונה בטרטוריה, דווקא בתקופה בה טוהרה אלג'יריה מן הטרור ושוב לא היוותה בעיה צבאית? מדוע נאלצה צרפת לוותר על רעיון „אלג'יריה צרפתית“, שלמענה הקדישה מיטב משאביה ומאמציה במשך למעלה ממאה ושלושים שנה, עד כדי אינטגרציה מלאה של הטריטוריה לצרפת?

נראה כי על אף מסירותם, אומץ לבם, והקרבתם של צנחני צרפת, לא השכילו הללו לקרוא נכונה את „תמונת הקרב השלמה“, תמונה שהשתרעה והתפשטה מעבר לגבולות אלג'יריה, ואשר בה היו מעורבות תמורות מדיניות, חברתיות ובינ-לאומיות שלא התפתחו ביחס ישר ובמקביל להישגיהם ולהצלחותיהם של הצנחנים האבירים בתוך אלג'יריה. ■

— של המבצע, על רכיביו ובעיותיו השונים. על מאסי היה להילחם תחילה בתנאים נחותים, כשהאויב נהנה מיתרונות זירתיים חשובים ביותר, וכאשר האוכלוסיה המקומית ומבנה השטח משמשים לאויב רקע ומסוהי טבעי, וגם מחסה ומגן.

אחת המטרות, שאותן הצליח מאסי להגשים, היתה בידודם של הטרוריסטים מן הרקע הטבעי ומבסיסי המוצא שלהם. בעניין זה אנו רואים, כיצד משלב מאסי את מיטב האינטליגנציה הצרפתית, את כושר החשיבה הגמיש והתקפני, עם דבקות קנאית של הצנחנים, שהתעקשו לבצע את משימתם בכל מחיר. הוא מטוהר באורח שיטתי את הקסבה האלג'ירית, משליט סדר בעיר אלג'יר ואחר-כך יוצא להתמודד עם כוחות המחותר באזורי הכפר, בשטחים הטרריים ובאזורי הגבול, בניסיון למנוע החדרת תגבורות לתוך אלג'יריה.

כדי לנתק את יחידות המחותר מן העורף התחזקתי שלהן באזורים הכפריים ולחייב אותן להילחם בשטח פתוח, בו יכול צבא סדיר להביא לידי ביטוי את אמצעי הלחימה המתקדמים שלו, עקר מאסי אלפי כפריים מבתיהם ומכפריהם והקים כפרים חדשים, שהיו תחת חסותם ושליטתם של הכוחות הצרפתיים. בקרבות הצנחנים נגד הטרוריסטים ברחבי אלג'יריה הופעל, זו הפעם הראשונה, באופן מאסיבי המסוק על-ידי הצנחנים.

לתשומת לב מיוחדת ראויים הפרקים, בהם מתאר מאסי את ארגון מערכת המודיעין של הדיכוי שלו, את דרכי איסוף הידיעות, את סוכנויות האיסוף ואת הדרך שבה ניצל המודיעין ידיעות אלו, הן להרחבת רשת המודיעין עצמה והן למטרות מבצעיות מיוחדות. כן ראוי לציון הפרק המיוחד, שמקדיש מאסי לתיאור חבר הקצינים והמפקדים הבכירים שבדיכוייה. הוא מתאר אותם בקיום חיים, מתוך חיבה והערצה עמוקה.

ספרו של מאסי הופיע כחמש-עשרה שנים לאחר שהתחוללה המערכה, אותה הוא מתאר בספרו. מאז הפכו רבים מגיבורי

(המשך מעמ' 41)

קרבן-עולה הכרחי של האויב — הוא יכול להגן על עצמו על-ידי בחירה מתמדת ותוזרת של נקודת-המסתור הבאה שאליה יונק במקרה שתפתח עליו אש. כל מחסה טוב לכך, ואפילו שקעורית רדודה בקרקע.

זהירות מאזרחים

המוביל זקוק לאימון מסוים כדי לדעת להבחין בין שקעורית בטוחה בקרקע לבין מלכודת-פתאים או מהמורת-חניתות. המוביל חייב להיות תמיד עירני ומתוח. לעתים קרובות קרה שהאויב אילץ את הכפריים להמשיך במלאכתם בשדות-האורן, בעוד מארב-האויב רבץ בתוכם ובקרבתם, והמתין להתקרבותם של הנחתים הבלתי-חשדניים. הרבה נחתים מתו משום שהכפר שאליו התקרבו עשה רושם של מקום שקט ושלו: רואים את הכפריים בשטח; הכפריים עוסקים בעבודתם הרגילה; הכל נראה נורמלי. אולם, יש חובה לשגר תמיד יחידת-סיור לבדוק את הכפר לפני שהיחידה העיקרית קרבה אליו ונכנסת לתוכו. במקרים רבים לא נעשה הדבר והמוביל היווה את האבטחה היחידה של יחידתו.

אל לו למוביל להסס לסמן על עצירת הטרור, ואם יש ספק כלשהו בליבו, עליו לדווח למפקד היחידה על חשדותיו. כל

התקשורת בין יחידות-קדומניות לבין הגוף-העיקרי חייבת להיעשות בעזרת סימני ידיים. אם עושות היחידות-הקדומניות את מלאכתן כהלכה, והן פרוסות במרחק נאות מן הגוף-העיקרי, הרי שכל תקשורת-קול אינה אלא מעשה-שטות. גם סימני ידיים בין היחידות חייבים להינתן ללא ראוותנות מופרזת.

חברות-ההדרכה מדגישות את העובדה, כי המוביל חייב לשים לב לכל שטח לפניו, שבו נראים בעלי-חיים או בעלי-כנף מבוהלים וזמלטים. אולם בהרבה מקומות, ובמיוחד באזורים שבהם השתוללו קרבות, נעלמו כל חיי-הבר. בעלי-החיים היחידים שבאיזור יהיו בהמות ועופות-בית. אולם, גם יצורים אלה מראים סימני התנהגות בלתי-תקינה, כאשר אנשים שאינם מורגלים בהם, נמצאים בסביבתם הקרובה.

ניסיתי לתת לקורא מושג-מה על חלק מן הבעיות הניצבות בפני הנחתים באזורי-הלחימה. מרבית הפתרונות פשוטים למדי. יתכן שאתם תעדיפו, במלחמה הבאה, לזרוק את ספרי-ההדרכה לאשפתות, אולם אני אשמור על חייהם של אנשי באמצעות „ספר-ההדרכה והניסיון“ הפרטי שלי. סבורני שעלינו לבחון ולשפר כמה מנהלי-הקרב המקובלים עלינו ולהתכוון בתבונה למלחמה הבאה שלנו, משום שחיל הנחתים יהיה תמיד הראשון בקרב! ■